

SFÂNTUL CIPRIAN AL CARTAGINEI, EPISTOLA DE MORTALITATE DESPRE CONDIȚIA MURITOARE A OMULUI

ATTITUDINEA CREȘTINULUI ÎN TIMPUL PANDEMIEI ȘI PUTEREA CREDINȚEI
UN CUVÂNT ADECVAT CONTEXTULUI COVID-19

TRADUCERE, INTRODUCERE ȘI NOTE

Pr. Prof. Dr. Marin BUGIULESCU,

Director al Seminarului Teologic Ortodox „Sfântul Ioan Gură de Aur”, Târgoviște,

Membru asociat al Centrului de Cercetări Științifice „Dumitru Stăniloae”,

Universitatea Valahia, Târgoviște, ROMANIA

Email: m_bugiulescu@yahoo.com

ABSTRACT

The epistle "On the Mortality" written in 252 AD, by St. Cyprian of Carthage is his most original moral writing. The Christians of the first centuries went through various plagues or epidemics, in which moments they proved the power of the faith by taking care of each other, without abandoning the sick. This prompted Saint Cyprian to write a work entitled De mortalitate. Plague reached a widespread, lasting from the year 251 until 254. The world was panicked. The epistle De mortalitate "On the Mortality" is addressed to Christians, through which he awakens in them the hope in future goodness and a dignified attitude towards death, which is a passage from exile to the heavenly homeland. In fact, the epistle „De mortalitate” contains an admirable doctrine of suffering and death, viewed from Christian viewpoint. This epistle is very actual for the contemporary time because we know the attitude of the Christians facing the epidemic and even more than the power of the faith assumed, all that is well affirmed for the current time, in the context marked by the Covid-19 pandemic.

Keywords: *St. Cyprian of Cartagina; De mortalitate; epidemic; sin on man;*

INTRODUCERE

Sfântul Ciprian s-a născut în jurul anului 210¹ la Cartagina, primind o aleasă educației, grație căreia a ajuns un cunoscut retor al vremii sale². În anul 249 este hirotonit preot, devenind apoi episcop al Cartaginei pe care a păstorit-o timp de 9 ani, în vremuri pline de mari încercări. Acestea erau generate atât de persecuția împăratului Deciu³ - din cauza

¹ A se vedea, Sfântul Ciprian, Introducere generală, în „*Apologeti de limbă latină*”, col. P.S.B., Vol. 3, trad. Prof. Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, Prof. David Popescu, I.B.M. al B.O.R., București 1981, pp. 401-408

² „Magnam sibi gloriam artis oratoriae professione quaesie erat”, așa cum îl descrie Lactanțiu, *Divines Institutiones*, V, l, 24, Patrologia Latina – Migne Volum 006: Col 0545 - 0630B

³ Imperiul Roman a cunoscut o epidemie groaznică de ciumă începând cu anul 251; creștinii au fost considerați răspunzători, deoarece au provocat mânia zeilor prin refuzul lor de a aduce sacrificii, de aceea s-a declanșat un nou val de persecuții, A se vedea despre martirii din timpul persecuțiilor inițiate de împărații: Decius (249-251),

căruia se refugiază la Cartagina în anul 250, cât și de suferința provocată de ciuma izbucnită în Imperiul Roman (251-254). Acest context l-a determinat să scrie - în anul 252 - o pastorală despre moarte, pentru a-i încuraja pe creștinii care mureau în groaznică suferință provocată de această maladie.

Pastorală „**De mortalitate**” scrisă de Sfântul Ciprian este cea mai originală operă morală a sa. Creștinii din primele veacuri au trecut prin diverse molime sau epidemii, momente în care au dovedit puterea credinței, îngrijindu-se unii pe alții, fără a-i abandona pe cei bolnavi. Epistola *DESPRE CONDIȚIA MURITOARE A OMULUI (DE MORTALITATE)* se adresează creștinilor, urmărind trezirea nădejzii în bunătațile viitoare și o atitudine demnă în fața morții. Din cuprinsul ei se desprinde cu ușurință învățătura creștină despre moarte, pe care Sfântul Ciprian o înfățișează drept o trecere către veșnicie, către împărăția cerească, unde ne așteaptă fericirea adevărată. Spre deosebire de păgâni, care după moarte sunt pedepsiți de Dumnezeu, Sfântul Ciprian arată că, pentru creștini, învierea împărtășită de Hristos celor ce cred în El, reprezintă calea către odihna veșnică. Pentru creștinii din perioada de început a Bisericii, puterea credinței avea un impact sfințitor iar persecuțiile îi puneau adesea în proximitatea morții devenită prin mucenicie o poartă a împărăției cerești. De aceea, indiferent de suferințele îndurate de ei în viața pământească, nu trebuie să se teamă de moarte, ci să se bucure pentru că sunt chemați să domnească împreună cu Hristos și cu toți dreptii, în împărăția cerească, în patria lor, la care vor ajunge în urma călătoriei lor prin lume.

Sfântul Ciprian a intrat în controversa doctrinară dezbătută de cele trei Sinoade la Cartagina în anul 256, pentru că nu admitea valabilitatea botezului creștinilor care apostazia pentru a deveni cetățeni liberi ai imperiului roman, pe care îi considera eretici⁴. De aceea a susținut greșit rebotezarea lor, în acest context a intrat în conflict cu papa Ștefan al Romei (253-257), care l-a amenințat cu excomunicarea, fapt nerealizat din cauza persecuțiilor. În timpul persecuției lui Valerian, papa este martirizat iar Ciprian este exilat în 257 la Curubis⁵, o localitate la malul mării Mediterane. În anul 258 este arestat, judecat și decapitat în ziua de 14 septembrie, așa cum ne dovedesc „Actele proconsulare ale lui Ciprian”⁶.

În cele XXVI de capitole ale micului tratat „De mortalitate”, cunoscut în literatura creștină ca o apologie despre suferință, în general și ciumă în special, pentru că descrie simptomele și evoluția bolii (în capitolul al XIV-lea), Sfântul Ciprian prezintă nenorocirile din timpul unei epidemii, însă insistă mai ales asupra stării creștinului care, dacă are credință trece prin grele încercări, boală și chiar moarte. Atitudinea creștinului în fața unui context dificil și puterea credinței asumate sunt valabile și pentru timpul actual, în contextul marcat de pandemia Covid-19, izbucnită în anul 2019. Sfântul Ciprian al Cartaginei, în vreme de

Valerian (253-259), Gallienus (253-268) și Diocetian (284-305), descrise de Sfântul Ciprian, P. L. Vol. 4: Ep. 37, 2; 6, 3-9, 1; Ep. 37, 2; 6, 3-9, 1; *De lapsis*; Ep. 55, 2; Ep. 30, 3; Sfântul Grigore de Nyssa, *Panegiric. Greg. Thaum.*, PG. 64, 944-953.

⁴ Împăratul Decius în anul 249 a promulgat legea privitoare la certificatul de cetățenie, astfel creștinii trebuiau să obțină de la magistrați certificatul de cetățeni loiali, adică „libellus”, care se elibera numai acelor care aruncau câteva boabe de tămâie pe jarul aflat la picioarele unui idol al Imperiului Roman. Cei care făceau acest lucru apostazia fiind numiți „lapși”. Unii dintre ei cumpărau acest titlu, fără să apostazieze, de aceea ei erau numiți „libelatici”. Aceștia, consideră Sfântul Ciprian în epistola „De lapsis- Despre cei căzuți”, trebuie rebotezați, pentru că nu mai fac parte din Biserică, fiind reprimiți numai după ce se pocăiesc (cap. 17; 32).

⁵ Vechea localitate Curubis este astăzi micul oraș Kourba din Tunisia, situat pe coasta de Est a mediteranei. Vita Pontius, C, XII, în, S. *Thasci Caecili Cypriani Opera Omnia*, ediția Guilelmus Hartel, CSEL (= *Corpus Scriptorum ecclesiasticorum latinorum*), vol. III, Vindobonae, 1871

⁶ A se vedea, Preface, *Oeuvres complètes, Saint Cyprien*, trad. Pab. M. S. Guillon, ed. cit. XXVII-XXXI, și *Acta Cyprian*, 3, 3, CX-CXIV, CSEL, Viena 1866

epidemie, ne îndeamnă să redescoperim valorile credinței în Dumnezeu, ale faptelor bune în slujirea aproapelui, empatia, rugăciune și comuniunea, așa cum au fost cultivate de creștinii primelor veacuri. Credința și solidaritatea în jertfa lui Hristos și în comunitatea Bisericii reprezintă forța creștinilor de a trece peste orice încercare, peste orice suferință, pentru a dobândi starea de sfințenie, de înviere și odihna veșnică în patria cerească.

ARGUMENT

Patrologia Latina – Migne, Volumul 004: Coloana: 0581 - 0583B

Diaconul Pontius prezintă sumar suferința provocată de ciuma din vremea Sfântului Ciprian⁷, de care a suferit și acesta din urmă, zicând: „*creștini erau foarte afectați de moartea celor dragi care plecau de la ei, dar cei mai mulți, prin credință, trăiau cu speranța, așteptând bucuria vieții viitoare*”.

În primul rând, trebuie spus că toate suferințele morții au fost prezise și descoperite de Hristos, și de aceea creștinii nu trebuie să se teamă de moartea adusă de ciumă, atâta timp cât ea duce la nemurire sau la viața veșnică. Doar păgânii lipsiți de credință se tem de moarte, pentru că nu cred în înviere. Spre deosebire de ei, cei credincioși doresc să dobândească o lume mai bună. Chiar dacă au suferit în viața pământească, trebuie să aibă răbdare și să nu cârtească împotriva lui Dumnezeu, având drept exemple pe Iov și Tobit. În cer, în viața de dincolo, nu vom mai suferi, ci ne vom bucura. Nimeni nu poate învinge suferința fără să lupte contra ei, căci nu există victorie fără luptă. Chiar dacă suportă povara unei boli, atât cei buni cât și cei răi, atât dreptii cât și păcătoșii, după moarte, nu vor beneficia de aceeași stare, cei drepti fiind răsplătiți de Dumnezeu, pe când cei răi sunt aspru pedepsiți.

La reproșul tacit al unora, că prin moarte creștinii ar fi eliberați de chinuri, devenind martiri, Sfântul Ciprian le răspunde arătându-le că jertfa martirică nu este hotărâtă de noi, chiar dacă sufletul este pregătit pentru aceasta, ci de Dumnezeu Judecătorul. Moartea nu trebuie să fie o piatră de poticnire, așa cum o socotesc celelalte popoare, atâta timp cât cred în înviere și în viața veșnică. Însă, dacă știm că ziua părăsirii acestei lumi va veni, nu trebuie să ne întristăm, ci să ne bucurăm, pentru că plecăm către patria unde ne așteaptă toți prietenii noștri care au ajuns acolo și trăiesc veșnic, dar care sunt preocupați și doresc mântuirea noastră.

Consemnând aceste evenimente, Eusebiu de Cesareea, în Cronica⁸ sa, zice: „*O boală năprasnică a lovit multe provincii din întreaga lume, și, în special, Palestina, Alexandria și Egiptul; despre care au scris Dionysius și cartea lui Cyprian De Mortalitate stă mărturie prezentând moartea cauzată de ea, drept încercare și libertate*”.

⁷ Pontius a fost diaconul Sfântului Ciprian, care puțin după moartea maestrului său, a scris cartea *Vita Caecilii Cypriani*, - *Viața Sântului Ciprian*. A se vedea Geo Aylffe Poole, M. A., *The life and times of Saints Cyprian*, edit. Griffith Farraon Okeden & Welsh Newbery house Charing Cross road London, pp. 17-30

⁸ Cronica, sau „Canoane cronologice și rezumatul istoriei universale a grecilor și a barbarilor” este o carte istorică scrisă de Eusebiu, ce are două părți: una introductivă în care prezintă o schiță a istoriei popoarelor vechi; și una principală în care sunt datate cele mai importante evenimente de la nașterea lui Avraam (2016 î.d.Hr.) până la 302 după Hristos.

SFÂNTUL CIPRIAN AL CARTAGINEI

DE MORTALITATE⁹ DESPRE CONDIȚIA MURITOARE A OMULUI

Capitolul I

Iubiții mei frați, cei mai mulți dintre voi aveți o credință dreaptă și o judecată statornică și vă ridicați cu mult curaj peste terorii morții de care suferiți. Prin credința voastră tare ca o piatră, rezistați răutăților și ispititoarelor valuri ale lumii acesteia care nu v-au biruit. Dar, cu toate acestea, există printre voi și oameni slabi în credință, care se comportă asemenea animalelor, lăsându-se atrași de dulcele vieții și de plăcerile trupești. Cea mai mare greșală comisă de ei este că, necunoscând adevărul mântuirii, nu se gândesc să conlucreze cu harul lui Dumnezeu prezent în inimile lor. Pentru toți aceștia am să vă vorbesc sincer, mărturisind adevărul. Această situație n-ar trebui să fie ascunsă, nici ținută sub tăcere, în ciuda modestei noastre vrednicii, ci cu deplină vigoare și cu un cuvânt curajos, luat din învățătura Domnului, trebuie să fie reprimată lașitatea sufletului și cel care a început să fie deja om al lui Dumnezeu și al lui Hristos să poată fi considerat demn de Dumnezeu și de Hristos.

Capitolul II

Iubiții mei frați, trebuie să știți mai întâi că un ostaș al lui Dumnezeu aflat în casa Sa e înarmat cu virtutea și curajul credinței, prin puterea căreia dorește și lucrează pentru a dobândi viața veșnică. De aceea, el nu se sperie și nu poate fi oprit în aspirațiile lui, chiar de ar întâmpina toate furtunile din lume, pe care prezicerile lui Dumnezeu ne arată că vor veni.

Credeți că un astfel de om mai e surprins de vreun dezastru?

Să nu uitați că, prin prooroci, Dumnezeu a învățat pe poporul său și a întărit Biserica pentru a face față răutăților, războaielor, foametei, plăgilor și cutremurelor ce vor veni. Astfel de înfricoșătoare evenimente ce ne surprind acum, în vremea noastră, vor fi mult mai amplificate la sfârșitul lumii, atunci când toate profețiile se vor împlini, după cuvântul Domnului care a spus: „Așa și voi, când veți vedea făcându-se acestea, să știți că aproape este împărăția lui Dumnezeu” (Luca 21,31).

Iubiți frați, împărăția lui Dumnezeu este aproape. Lumea aceasta va trece, iar cei drepti vor fi răsplătiți cu viața cea adevărată, cu fericirea Raiului, cu mântuirea, cu pacea și odihna cea veșnică. Toate acestea sunt pregătite pentru cei care au dorit să dobândească bunurile cerești în locul celor pământești, alegând și îngrijindu-se de viața veșnică în locul celei pământești, trecătoare.

Așadar, cine dintre cei ce doresc împărăția lui Dumnezeu mai e trist și suferă acum când poate dobândi atâtea bunuri? În afară de cel ce nu are nădejde și credință în Dumnezeu. Acesta se teme de moarte, pentru că nu dorește să ajungă la Hristos. Dar noi, creștinii, nu trebuie să ne temem de moarte pentru că ajungem să trăim alături de Hristos și să domnim împreună cu El în împărăția cerească.

⁹ Cyprianus Carthaginensis - *Liber De Mortalitate- Despre mortalitate*, traducere din - Patrologia Latina - Migne Volumul 4: Col 0581 - 0602B. La realizarea prezentei traduceri s-a consultat și varianta franceză, a operei Sfântului Ciprian tradusă de Pab. M. S. Guillon, în, *Oeuvres complets, Saint Cyprien*, tome premier, Decourchant, Imprimeur, Paris 1837, pp. 153-173

Capitolul III

Sfânta Scriptură ne învață că dreptul prin credință va fi viu (Romani 1,17). Dacă ești drept și trăiești în credință, de crezi cu adevărat în Hristos, de ce tu, care vei fi cu Hristos și ești sigur de promisiunea Domnului, renunți să te alături lui Hristos și nu ești bucuros să fii eliberat de ispitele diavolului?

Cu adevărat drept a fost bătrânul Simeon, care, prin credință, a cunoscut făgăduințele lui Dumnezeu. Lui, Dumnezeu i-a spus că nu va muri până când nu va vedea cu ochii lui pe Iisus Hristos și, de aceea, când pruncul Iisus este adus în brațe de mama sa la templu, Simeon cunoaște pe Mesia Cel de mult profețit, pe care-L aștepta. Simeon, plângând de bucurie, știa că ceasul morții lui s-a apropiat, a luat Pruncul Sfânt în brațe, s-a rugat binecuvântând și zicând: „Acum slobozește pe robul Tău, după cuvântul Tău, în pace, Că ochii mei văzură mântuirea Ta!” (Luca 2,29-30). Prin toate acestea, dreptul Simeon dovedește că slujitorii lui Dumnezeu nu se bucură cu adevărat de liniște, pace și libertate decât numai atunci când vor fi trecut de primejdiile lumii, ajungând în portul și casa vieții și odihnei veșnice, pe care le-au dobândit biruind moartea.

Capitolul IV

Pe de altă parte, ce altceva se petrece în lume, se duce un război zilnic împotriva diavolului, se dau lupte stăruitoare împotriva săgeților și armelor lui? În primul rând, dragostea de avere, lăcomia, apoi patima desfrânării cu care astăzi trebuie să luptăm neîncetat. Cu cât înfrunți pofta lăcomiei, cu atât ea crește mai mult, fiind apoi urmată de mânie și de ambiția ce te conduce la mândrie, iar mândria îl face pe om să se despartă de prieteni și de toți cei dragi. Aceștia sunt dușmanii cu care trebuie să ne confruntăm în fiecare zi. Trebuie să luptăm continuu contra poftelor trupești, prin care diavolul ne atacă sufletul și îl înrobește. Sărmanul suflet, rămas fără niciun ajutor, abia mai rezistă. Toate acestea vă constrâng să cârțiți cu toată forța, împotrivindu-vă legii divine dar și propriei conștiințe ce vă interzice să faceți tot ceea ce nu este permis.

Capitolul V

Așadar, atât de multe persecuții îndură sufletul în fiecare zi! Atât de mult e rănită inima de săbiile diavolului, încât dorința ei ar fi mai dreaptă dacă ar cere de la Hristos moartea, pentru a se întâlni cu El, așa cum ne învață Domnul atunci când zice: „Adevărat, adevărat zic vouă, că voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura. Voi vă veți întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie” (Ioan 16, 20).

Cine este omul care dorește să nu sufere, pentru a dobândi mai repede bucuria cerească? De aceea, Hristos a spus că, atunci când veți schimba tristețea în bucurie, îl veți vedea și „se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi” (Ioan 16, 22). Dacă bucuria înseamnă a-L vedea pe Hristos, nu ne putem fi fericiți decât numai atunci când ajungem la El. Cât de mare e orbirea minții tale, câtă josnicie, câtă slăbiciune e să iubești lucrurile lumești care-ți pricinuesc pedepse, durere și lacrimi, mai mult decât fericirea veșnică ce va să vină?

Capitolul VI

Dar, iubiți frați, acum suferiți și sunteți tulburați, pentru că sunteți lipsiți de credință. Nu credeți că făgăduințele lui Dumnezeu sunt adevărate. Nu credeți că Însuși Dumnezeu este adevărul și că neschimbat în veci este cuvântul Lui. Dacă un om cinstit și serios vă face o promisiune, voi credeți în cuvântul său, pentru că îl considerați incapabil să greșească, știind

că e sincer în ceea ce zice dar, mai ales, în ceea ce face. Așa și Dumnezeu vorbește acum cu voi, dar pentru că aveți puțină credință, mintea voastră e plină de neîncredere și de aceea nu credeți în viața veșnică făgăduită de Dumnezeu omului după moarte. Astfel de oameni se fac vinovați de un mare păcat, căci necunoscând pe Hristos Învățătorul nu pot cunoaște nici pe Dumnezeu. Aceștia nu au intrat în Biserică, căci membrii Bisericii nu sunt cei necredincioși, ci toți cei care cred cu adevărat în Dumnezeu.

Capitolul VII

Vreți să știți care sunt bucuriile primite după moarte, după ce părăsim această lume?

Învățați de la Hristos, Cel ce a realizat mântuirea noastră, Care cunoscând toate cele omenești a zis către ucenicii Săi care erau întristați de vestea că pleacă de la ei: *dacă Mă iubiți vă bucurați pentru că Mă duc la Tatăl* (Ioan 16, 28). Hristos ne arată prin aceste cuvinte că, față de cei dragi care mor, plecând din această lume, trebuie mai cu seamă să ne bucurăm, nu să ne întristăm. De asemenea, Sfântul Apostol Pavel ne amintește de aceste adevăruri în Epistola sa, zicând: „pentru mine viața e Hristos, iar moartea un câștig” (Filipeni 1,21). Așadar, este un mare beneficiu a nu fi atașat de bunurile pământești, a nu suferi din cauza slăbiciunilor și necesităților trupești și a fi mai presus de necazurile din această lume, dar, mai mult decât atât, a fi eliberat din capcanele diavolului, pentru a merge la Hristos și la bucuria veșnică a împărăției cerești.

Capitolul VIII

Cu toate acestea, sunt surprins să văd cum unii credincioși se comportă asemenea idolatrilor, căci fiind ispitiți de plăcerile lumești, cărora nu le rezistă, nu mai doresc fericirea veșnică. Mă tulbură faptul că moartea ne lovește pe toți, pentru că în această lume toți trăim după aceleași legi, având același trup ca și păgânii. Atât timp cât suntem în lume, trăim după trup și de aceea viața noastră este egală cu a tuturor oamenilor, dar după moarte starea noastră va fi cea veșnică pentru că Duhul Sfânt ne va duce pe noi la Tatăl, scăpând de toate suferințele acestei lumi și de toate primejdiile vieții, schimbând trupul nostru stricacios și muritor în nestricăciune și în nemurire (I Corinteni 15,53). Așadar, legea trupului este comună tuturor oamenilor, asemenea pământului neroditor care generează foamete pentru toți sau asemenea unui oraș cucerit de dușmani, în care toți locuitorii sunt captivi, sau asemenea unei plăgi ce aduce secetă, sau asemenea unei nave lovită de stânci în care toți pasagerii fără nicio excepție mor în naufragiu. Acest exemplu este valabil și în cazul tuturor bolilor ce aduc durere oamenilor, fie că vorbim de orbire, de febră sau de orice handicap al vreunui mădular al trupului nostru. Oamenii suferă, pentru că au aceeași legea trupească, după care trăiesc.

Capitolul IX

De aceea, un creștin care își cunoaște misiunea în lume, e conștient de faptul că, suferind mai mult decât toți ceilalți oameni, devine rezistent la atacurile ispititoare ale diavolului. În acest sens, cuvântul Sfintei Scripturi ne învață neîncetat zicând: „Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită. Tot ce ți se va întâmpla, primește cu plăcere și în necazurile tale fii îndelung-răbdător” (Înțelepciunea Isus Sirah 2, 1,4), arătându-ne în continuare „că în foc se lămurește aurul, iar oamenii cei plăcuți Domnului, în cuptorul smereniei” (Înțelepciunea Isus Sirah 2, 5).

Capitolul X

De exemplu, Iov, după ce și-a pierdut toată averea, după ce copiii i-au murit, însuși grav lovit de suferință, de lepră și de viermi, nu s-a lăsat biruit de această încercare. Cu multă

răbdare și curaj, Iov se arată și mai credincios, de aceea zice: „Gol am ieșit din pântecul mamei mele și gol mă voi întoarce în pământ! Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat!” (Iov 1,21). De asemenea, atunci când soția sa îi cere să-l înjure pe Dumnezeu, pentru a scăpa de chinuri, Iov, plângând, îi răspunde: „Vorbești cum ar vorbi una din femeile nebune! Ce? Dacă am primit de la Dumnezeu cele bune, nu vom primi oare și pe cele rele? Și în toate acestea, Iov n-a păcătuit deloc cu buzele sale” (Iov 2,10). Despre încercarea credinței lui Iov ne vorbește Domnul Dumnezeu când zice: „către Satan: Te-ai uitat la robul Meu Iov, că nu este nici unul ca el pe pământ fără prihană și drept și temător de Dumnezeu și care să se ferească de ce este rău?” (Iov 1,8).

Un alt exemplu este și suferința lui Tobit, care, după ce s-a bucurat de multe lucruri lumeste, fiind un om nobil și ilustru, a rămas orb atrăgând mila prietenilor săi. El a continuat să fie credincios laudând și binecuvântând pe Dumnezeu, chiar dacă soția sa îl îndemna să păcătuiască zicându-i: „Unde-ți sunt milosteniile și faptele tale cele bune? Toată lumea știe ce ți-au adus” (Tobit 2,14). Dar Tobit, chiar dacă suferea, fiind cu frică și credință în Dumnezeu, a avut destulă putere să treacă peste toate chinurile și nu s-a lăsat ispitit de soția sa, ci a binecuvântat și mai mult pe Domnul, de aceea îngerul Rafail trimis la el i-a zis: „Taina regelui se cuvine s-o păstrezi, iar lucrurile lui Dumnezeu este de laudă să le vestești. Când te rugai tu și nora ta Sara, eu duceam pomenirea rugăciunii voastre înaintea Celui Sfânt și când îngropai tu pe cei morți, încă eram cu tine și când tu nu te-ai lenevit să te scolii și să-ți lași prânzul tău ca să te duci să ridici pe cel mort, binefacerea ta nu s-a ascuns de mine, ci eu eram cu tine. Și acum Dumnezeu m-a trimis, să te vindec pe tine și pe nora ta, Sara. Eu sunt Rafael, unul din cei șapte sfinți îngeri, care ridică rugăciunile sfinților și le înalță înaintea slavei Celui Sfânt” (Tobit 12,11-15).

Capitolul XI

Acești bărbați dreți au rezistat tot timpul suferințelor și niciodată nu s-au împotrivit lui Dumnezeu. De asemenea, Sfinții Apostoli, urmând legea divină, nu s-au temut niciodată de adversarii lor, ci înarmați cu multă răbdare și curaj, au suportat toate asupririle lumii. La polul opus, poporul evreu s-a ridicat mereu împotriva lui Dumnezeu, așa cum ne arată cuvântul din cartea Numerii, când Domnul se adresează lor poruncindu-le: „să înceteze a mai cărti împotriva Mea, pentru a nu muri.” (Numeri 17,10)

Iubiți frați, nu trebuie să cărtim față de Dumnezeu, ci să răbdăm cu mult curaj tot ceea ce ni se întâmplă pentru că Sfânta Scriptură ne învață: „Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (Psalmul 50,18). De asemenea, Moise, inspirat de Duhul Sfânt, ne învață aceleași lucruri în cartea Deuteronom, spunând că Dumnezeu încercă inima omului aducând asupra lui foamete pentru a vedea dacă a păzit poruncile Lui (Deuteronom 8,2). Așadar, „prin aceasta vă ispitește Domnul Dumnezeul vostru, ca să afle de iubiți pe Domnul Dumnezeul vostru din toată inima voastră și din tot sufletul vostru.” (Deuteronom 13,3)

Capitolul XII

Un alt exemplu este Avraam, care a plăcut lui Dumnezeu atunci când i s-a cerut să jertfească pe fiul său. Acesta, cu frică și credință, nu s-a îndoit să meargă pentru a aduce jertfă pe fiul său așa cum i-a cerut Domnul (Facere 20). Tu dacă ai avea un fiu, care oricum e condamnat la moarte de legea trupului, ce-ai face dacă Dumnezeu ți-ar cere să-l jertfești? Frica și credința față de Dumnezeu trebuie să vă pregătească pentru orice eveniment. Chiar dacă ar însemna pierderea avuțiilor tale, chiar dacă ar însemna continua și sângerândă durere

a membrilor tale, datorată unor boli stricătoare, separarea tristă și dureroasă de soție, de copii și de prietenii care te părăsesc, acestea să nu fie pentru tine căderi în păcat, ci lupte; nici să te slăbească sau să-ți frângă credința creștină, ci mai degrabă să scoată la iveală curajul în luptă, deoarece fiecare nedreptate a relelor prezente trebuie să fie nesocotită în vederea fericirii veșnice. Dacă n-ar fi fost lupta mai întâi, n-ar fi putut exista victorie: când în înfruntare este victorie, atunci le este dată și coroana învingătorilor. Cărmaciul unei corăbii se cunoaște în furtună, soldatul se încearcă în asalt. Provocarea este ridicolă când nu există pericol. Înfruntarea în încercări este proba adevărului.

Un copac care este plantat cu rădăcină adâncă nu este mișcat de vânturile năvalnice și o navă care este construită cu îmbinări solide este lovită de valuri, dar nu distrusă și când aria treieră grânele, grăunțele puternice și rezistente înfruntă vânturile, paiele goale sunt smulse, fiind purtate de vânt.

Capitolul XIII

De asemenea, Sfântul Apostol Pavel ne arată că trupul său după toate îndurările și suferințele prin care a fost încercat a devenit mai puternic, mai curat, mai purificat de păcat. În legătură cu aceasta, zice: „Și pentru ca să nu mă trufesc cu măreția descoperirilor, datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc. Pentru aceasta de trei ori am rugat pe Domnul ca să-l îndepărteze de la mine; Și mi-a zis: Ți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune. Deci, foarte bucuros, mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele, ca să locuiască în mine puterea lui Hristos” (II Corinteni 12,7-9). Așadar, când ne confruntăm cu o insuficiență fizică, cu o boală sau orice suferință care ne slăbește trupul, atunci avem ocazia să ne arătăm credința și virtutea, care ne conduc către bucuria victoriei, de ceea Sfânta Scriptură zice: „Vasele olarului le lămurește cuptorul, iar ispita omului cugetul lui” (Eclesiast 27,5). Aceasta este diferența dintre noi creștinii și cei care nu cunosc pe Dumnezeu, căci aceștia în suferințele trupesti ale vieții cârtesc împotriva lui Dumnezeu, în timp ce noi, auzind cuvântul divin, ne întărim în credință și în virtute.

Capitolul XIV

Faptul că acum pânțele dezlănțuit printr-o scurgere secătuieste puterile corpului, că focul iscat în rănilor din gâtlee se revărsă clocotind până-n măduva oaselor, că sunt răscolite intestinale printr-o vomare continuă, că ochii sunt aprinși de apăsarea sângelui, că din cauza vreunei contaminări cu o boală infecțioasă sunt amputate fie picioarele, fie alte părți ale trupului, că prin stricăciunile și vătămarile trupurilor provocate de lăncezeală se încetinește pasul sau se pierde auzul sau se întunecă vederea, totul slujește drept învățătură a credinței. Depinde cât este de mare forța spiritului în a lupta împotriva atâtor atacuri ale suferinței și morții pustiitoare prin virtuțile unui suflet nezdruncinat.

Câtă putere trebuie să aibă sufletul unui astfel de om pentru a face față acestor atacuri ale morții? Deși suferă groaznic, el rămâne drept și crede în Dumnezeu. Această statornicie nu este oare un exemplu al slavei lui? Toată suferința lui este o încercare a credinței în Hristos, care la judecată îi va răsplăti faptele. De suferința morții se teme cel ce nu s-a născut din apă și din Duh, pentru că-l așteaptă focul iadului, pentru că nu poartă semnul crucii și al sângelui lui Hristos. Acesta se teme de moarte pentru că îl așteaptă chinul veșnic la care ajunge după ce va pleca din această lume.

Capitolul XV

Este adevărat că astăzi, din cauza ciumei, mulți dintre creștinii noștri mor, dar ei sunt eliberați din suferințele pământești. Pentru poporul evreu, care nu crede în Hristos, moartea este o tragedie, dar pentru noi cei credincioși, moartea este o poartă către mântuire. Într-adevăr, prin moarte trec atât cei buni cât și cei răi, fără nicio deosebire, dar nu toți au aceeași stare, căci pentru cei buni moartea înseamnă o trecere către bucuriile cerești, către viața veșnică, iar pentru cei răi o trecere spre pedeapsa și chinul veșnic. Așadar, moartea aduce celor buni răsplata iar celor răi pedeapsa.

Iubiți frați, suntem pedepsiți după moarte pentru că, necunoscând bucuriile cerești, le-am ignorat în viața noastră pământească. În împărăția cerească, tinerii fără păcat ce au plecat din această lume s-au umplut de slava lui Dumnezeu și au scăpat de amenințările lui Antihrist ce va veni la sfârșitul lumii. Aceștia au dobândit cununa purității fără să lupte cu patimile și ispitele ce vor veni. Femeile, fiind mai sensibile la torturi, prin moarte au scăpat de aceste persecuții dar și din mâinile călăului. De moarte se tem deci, cei lași, doar cei care asemenea evreilor nu fac parte din armata lui Dumnezeu, căci oastea Sfinților, așa cum ne învață credința noastră, a biruit moartea. Eu vă învăț și vă îndemn ca și voi asemenea lor să nu vă temeți de moarte, ci să luptați împotriva suferințelor voastre provocate de ciumă.

Capitolul XVI

Iubiți frați, am să vă arăt din nou un alt câștig al morții. Credeți că nu este drept și necesar ca această suferință a noastră provocată de ciumă, să ne încerce credința noastră? Dacă ne gândim la oamenii sănătoși, observăm prezentă în mintea lor răutatea. Aceștia, de multe ori, nu iubesc pe cei de lângă ei, nici dacă sunt din aceeași familie; stăpânii nu mai au milă de argații lor, nici măcar atunci când suferă; medicii sunt impasibili la suferința pacienților; lacomii nu se satură niciodată, pe aceștia moartea nu-i sperie, chiar dacă ar trebui să plătească pentru a scăpa pe prietenii lor de vreo suferință, chiar dacă nu ar avea niciun moștenitor și toată averea lor s-ar pierde. Toți aceștia mor fără să dobândească nimic.

Deși această molimă nu a adus nici un alt bine, a adus un câștig creștinilor și slujitorilor lui Dumnezeu, pentru că, în timp ce am învățat să nu ne temem de moarte, am început să dorim bucuroși martiriul. Acestea sunt pentru noi pregătiri și nu funeralii. Dau sufletului slava tăriei, ne pregătesc pentru coroană prin sfidarea morții.

Capitolul XVII

Dar unii o să-mi reproșeze zicându-mi că un creștin ce ar fi vrut să mărturisească credința în Hristos din toată inima și cu toată putere sa, din cauza ciumei murind, nu ajunge să guste din jertfa martirică, suferind moartea la fel ca toți ceilalți oameni, fără să dobândească bunurile cerești. Într-adevăr, moartea lor poate nu este una martirică, căci în primul rând nu știu dacă sunt vrednici de harul lui Dumnezeu pentru a primi moartea de martir. În al doilea rând, Dumnezeu, cunoscând inima și cele mai ascunse gânduri ale omului, prin judecata Sa cea dreaptă, este Cel care hotărăște aceasta. Dacă Dumnezeu va vedea că te-ai pregătit asemenea unui martir, te va răsplăti ca pe un martir.

Nu Dumnezeu i-a cerut lui Cain să ucidă pe fratele său? Deși Dumnezeu știa dinainte că va comite această crimă, dar nu l-a oprit, dar nici nu l-a răsplătit, pentru că nu aceasta este o jertfă de martir, ci mai degrabă l-a pedepsit pentru intențiile sale dar și pentru ceea ce a făcut. Așadar, Dumnezeu cunoaște intențiile bune ale celor care se jertfesc pentru Hristos, răsplătindu-i nu numai pentru jertfă ci și pentru dorința și curajul lor. La judecată, Dumnezeu ține cont de intențiile noastre așa cum ne învață zicând: „ Vor cunoaște toate Bisericile că Eu

sunt Cel ce cercetez răunchii și inimile” (Apocalipsă 2,23). Înțelegem că Dumnezeu nu cere o jertfă a sângelui, ci una a credinței. Căci nici Avraam, nici Isac și nici Iacob nu au fost plăcuți lui Dumnezeu pentru că s-au jertfit în chip sângeros, ci pentru credința lor dreaptă au fost răsplătiți ca cei mai mari Patriarhi, cei mai mari slujitori ai Domnului, vrednici de cinste și de laudă.

Capitolul XVIII

Să nu uităm că pe pământ noi nu trăim după voia noastră, ci după voia lui Dumnezeu, așa cum învățăm din rugăciunea domnească. E ridicol și absurd să afirmi că împlinești voia lui Dumnezeu, dar nu ascuți de ceea ce El îți cere cu privire la viața pământească. Voi doriți să dobândiți bunurile cerești, dar sunteți triști pentru că părăsiți plăcerile acestei lumi. Voi nu căutați și nu doriți să ajungeți la Dumnezeu, ci doar la răsplata și bunurile pe care El le dă. Credeți că în împărăția lui Dumnezeu intrați cu sila, fără să vreți aceasta? De ce vă rugați ca împărăția lui Dumnezeu să vină pe pământ, când voi sunteți robi ai pământului? De ce vă mai rugați așa, dacă doriți să trăiți mai mult în lume ca robi a diavolului, decât în cer domnind împreună cu Hristos?

Capitolul XIX

Prin purtarea de grijă față de lume, Dumnezeu ne dovedește faptul că toate proorociile lui sunt date pentru mântuirea omului. Am să vă spun acum despre unul dintre frații noștri, din rândul preoților, care fiind grav bolnav, în ultimul ceas al vieții se ruga lui Dumnezeu ca să moară mai repede. În timp ce făcea aceasta, a văzut un tânăr strălucind de slava sfințeniei. Frumusețea aceasta la care a fost ridicat nu poate fi văzută de oameni decât după ce părăsesc această lume. Tânărul acesta, cu o oarecare indignare, i-a zis: „Ți-e teamă de suferință. Nu vrei să părăsești lumea? Ce pot să fac pentru tine?” Iată că prin acest cuvânt îl mustră, dar îl și învață. Vedem din această întâmplare că oamenii muribunzi afectați de chinuri nu doresc să părăsească bunurile lor pământești pentru că nu se gândesc la cele cerești. Preotul a spus această întâmplare și descoperire făcută lui de îngerul trimis de Hristos și altor oameni. Dar cui se adresează această învățătură? Preotului aflat pe moarte. Desigur aceasta nu este doar pentru preotul ce mai avea puțin de trăit, ci mai ales pentru noi, ca să învățăm din ea că înaintea morții nu trebuie să ne temem, ci să alegem tot ceea ce e mai bun, adică împărăția cerurilor.

Capitolul XX

De asemenea și eu, cel mai mic dintre creștini, am primit de la Dumnezeu multe descoperiri, pe care trebuie să le fac cunoscute tuturor și să mărturisesc faptul că frații noștri care sunt chemați la Domnul și prin moarte sunt eliberați de lumea aceasta, nu sunt pierduți, ci numai pleacă în călătoria spre Dumnezeu înaintea noastră, așteptându-ne acolo, ca și noi să ajungem la ei după ce vom termina pelerinajul nostru în lume. De aceea regretăm faptul că ne părăsesc, însă nu suntem îndreptățiți să suferim și să plângem. Chiar dacă acum ei au îmbrăcat haina neagră, de doliu, ajungând în cer o vor schimba cu cea albă și strălucitoare, cea îngerească. Nu trebuie să dăm prilejul păgânilor să ne acuze că jelim pe cei ce trăiesc alături de Dumnezeu în cer, pentru că învățătura noastră de credință ne arată că după moarte sufletele merg alături de Dumnezeu, iar dacă nu credem acest fapt înseamnă că suntem falși, ipocriți, asemenea oamenilor care spun povești, fără să le creadă nici măcar ei. Atunci ce relevanță mai are pentru noi credința, dacă prin ceea ce facem o contrazicem?

Capitolul XXI

Sfântul Apostol Pavel îi mustră pe cei care suferă și plâng peste măsură moartea prietenilor lor pentru că nu au nădejde în Dumnezeu, de aceea el zice: „Fraților, despre cei ce au adormit, nu voim să fiți în neștiință, ca să nu vă întristați, ca ceilalți, care nu au nădejde, Pentru că de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa (credem) că Dumnezeu, pe cei adormiți întru Iisus, îi va aduce împreună cu El.” (I Tesaloniceni 4, 13-14)

Noi, creștinii, având nădejde și credință în Dumnezeu, știm că Iisus Hristos a murit pentru mântuirea noastră, de aceea pe toți cei ce s-au unit și au crescut în El, îi va învia la adevărata viață. Deci, de ce să fim triști pentru cei ce au părăsit această lume, socotindu-i pierduți pentru totdeauna, când ei trăiesc alături de Hristos? Însuși Domnul ne arată acest fapt atunci când zice: „Eu sunt învierea, și viața, cel ce crede în Mine chiar dacă va muri va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine, nu va muri în veac”(Ioan 11,25-26). Noi, creștinii, credem în învățătura și făgăduințele lui Hristos, de aceea suntem siguri că toți cei plecați de la noi trăiesc veșnic alături de El în împărăția Sa, bucurându-se de odihna veșnică.

Capitolul XXII

De asemenea, suntem convinși că odată cu trecerea timpului cu toții vom muri și vom ajunge la viața veșnică, dar acest fapt nu se va întâmpla fără să părăsim viața pământească. Moartea, ca sfârșit al vieții pe pământ, nu este decât o trecere, o călătorie în timp către veșnicie. Și cine nu dorește să ajungă mai repede la această fericire? Cine nu vrea să devină sfânt, transformându-se prin har, ajungând asemenea lui Hristos, împărășind împreună cu El în cer, pentru că Hristos a schimbat trupul nostru pământesc cu trupul slavei cerești, așa cum ne învață Sfântul Apostol Pavel (Filipeni 3, 21). În cer când vom ajunge, vom primi și noi fericirea făgăduită de Hristos celor ce trăiesc alături de El în împărăția Sa, așa cum ne arată când se roagă Dumnezeului Tată zicând: „Părinte, voiesc ca unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea” (Ioan 17,24). Cel ce ajunge la slava cerească și domnește cu Hristos în împărăția Sa, nu mai plânge și suferă, ci așa cum ne arată făgăduința lui Hristos și adevărul de credință, se bucură pentru că a ajuns la sfințenie.

Capitolul XXIII

În plus, descoperim acest adevăr în Sfânta Scriptură, în cartea Facerii, unde ni se arată că „Enoh a plăcut lui Dumnezeu și apoi nu s-a mai aflat pentru că l-a mutat Dumnezeu”(Facere 5,24) de pe pământ la o viață mai bună. Așadar, pentru că a plăcut lui Dumnezeu, a fost recompensat cu eliberarea de suferința și boala vieții pământești. De asemenea, Duhul Sfânt ne învață - prin cuvintele lui Solomon - că toți oamenii plăcuți de Dumnezeu, pe care i-a luat în cer, au ajuns mai repede la libertate, căci dacă ar fi trăit mai mult pe pământ, ar fi fost mai mult chinuți de păcatele și de viața lumească. În cuvintele înțelepte ale lui Solomon citim că cel plăcut lui Dumnezeu este răpit de El pentru ca „răutatea să nu-i schimbe mintea iar înșelăciunea să nu-i amăgească sufletul”. Pentru că „sufletul plăcut lui Dumnezeu este grabnic scos de El din mijlocul răutăților” (Înțelepciunea lui Solomon 4, 11, 14). Cartea Psalmilor ne învață că sufletul prin credință prinde aripi pentru a ajunge la Dumnezeu: „Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului; inima mea și trupul meu s-au bucurat de Dumnezeul cel viu. Că pasărea și-a aflat casă și turtureaua cuib, unde-și va pune puii săi. ”(Psalm 83, 2-3)

Capitolul XXIV

Într-adevăr, trebuie să iubim viața pământească și să trăim mult timp, dar această viață ne atrage prin cursele și plăcerile ei către suferință. În plus, lumea urăște pe cei credincioși. Așadar, de ce trebuie să iubim mai mult pe cei care ne urăsc decât pe Hristos, care ne-a răscumpărat din răutate și ne iubește mai mult decât cei care ne urăsc? Deci noi, creștinii, trebuie să-L urmăm pe Hristos. Sfântul Ioan, în prima sa Epistolă, ne îndeamnă să deplângem plăcerile lumii, zicând: „Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el; Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. Și lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac.” (I Ioan 2,15-17)

Iubiți frați, cu o minte curată, cu o credință nezduncinată, cu o virtute puternică, să fim pregătiți pentru orice voință a lui Dumnezeu, să ne gândim la veșnicia care urmează, lăsând la o parte frica de moarte. Prin aceasta să ne dovedim nouă înșine că suntem ceea ce credem, încât nu jelim la plecarea celor dragi nouă și că atunci când va sosi ziua propriei chemări la judecată, venim fără întârziere și fără împotrivire la Dumnezeu, când El însuși ne va chema.

Capitolul XXV

Aceasta este credința pe care trebuie să o mărturisească fiecare creștin, fiecare slujitor al lui Dumnezeu, în orice timp și mai cu seamă în vremea noastră, când suntem împovărați de răutățile lumii, ce ne atacă din toate părțile. Acest fapt este într-adevăr trist, dar pe viitor va fi și mai trist, de aceea spun că este un avantaj pentru noi creștinii dacă părăsim mai repede această lume ce se prăbușește datorită răutăților.

Dacă în locuința ta pereții se clatină de vechime, acoperișurile se clatină deasupra, casa, acum îmbătrânită și ponosită, ar fi amenințată de o distrugere iminentă, prăbușindu-se din cauza vechimii zidurilor, oare n-ai pleca de acolo cu toată rezeziunea? Sau dacă vă aflați într-o călătorie pe mare și s-a iscat o furtună mare, nu doriți oare să ajungeți cât mai repede în port pentru ca nava să nu devină o epavă? Iată, lumea se schimbă și dispare și dovedește năruirea ei nu acum, prin vechimea lucrurilor, ci prin sfârșitul lor. Și tu nu-i mulțumești lui Dumnezeu? Nu te feliciți pe tine însuși fiindcă, retras printr-o plecare mai timpurie, te salvezi de la dezastrele și naufragiile și loviturile inevitabile?

Capitolul XXVI

Iubiții mei frați, trebuie să ținem cont de faptul că suntem în lume asemenea unui călător într-o țară străină. Să binecuvântăm și să salutăm pe cei ce au ajuns în adevărata casă a odihnei și a fericirii. Să laudăm ziua în care, prin moarte, ei s-au eliberat de toate grijile vieții lumești, în care noi trăim acum. Să laudăm ziua în care ei au intrat în împărăția cerurilor. Căci cine dintre cei ce trăiesc pe pământ străin nu dorește să se întoarcă mai repede în patria sa? Care om, călătorind pe mare, nu dorește vânturi bune pentru a ajunge mai repede la familia sa dragă?

Patria noastră este în ceruri, în Rai, pentru că în ea sunt strămoșii noștri și anume Patriarhii. De ce să nu ne grăbim pentru a ne bucura de întâlnirea cu ei? De ce să nu ne grăbim să-i salutăm pe părinții noștri dragi, pe frații și pe copiii noștri care ne așteaptă în țara noastră cerească, fiindu-le dor de noi, odihnindu-se veșnic, dar dorind cu nerăbdare mântuirea noastră. Ce fericire va fi, atât pentru ei cât și pentru noi, atunci când ne vom reîntâlni? Câtă bucurie și plăcere au cei ce trăiesc în împărăția lui Dumnezeu, căci ei nu se mai tem de moarte, pentru că au dobândit viața veșnică. Poate fi o altă bucurie mai mare?

Numai în împărăția cerească suntem împreună cu gloriosul cor al Apostolilor, desfătându-ne alături de profeți, de mulțimea martirilor încununați pentru biruința lor asupra suferinței. Numai acolo sunt sufletele fecioarelor ce au biruit poftele trupului, ale cărnii și ale oaselor (concupiscenta). Aici sunt toți cei milostivi ce s-au îngrijit de cei săraci, cărora le-au împărțit bunurile lor pământești și, așa cum ne învață Domnul, sunt răsplătiți acum cu bunurile și comorile Raiului.

Iubiți frați, la acestea toate să ne grăbim să mergem pentru că Hristos ne așteaptă cu nerăbdare și iubire să ajungem cât mai repede la El. Așadar, să binecuvânteze această dorință a noastră Dumnezeu, Cel ce pe toate le cunoaște, Care ne așteaptă ca prin credință să ajungem alături de Hristos Mântuitorul, Care răsplătește cu slava sa cea veșnică pe cei ce și-au dedicat întreaga viață slujirii și urmării Lui.